

Educació Les altres escoles

Una altra manera d'ensenyar

Les pedagogies alternatives qüestionen molts dels conceptes de l'educació convencional

RITA PERÉ
GIRONA

Tot i la proliferació de projectes educatius alternatius en els últims anys, quan es parla d'educació lliure encara es té tendència a associar-ho a ideologies llibertàries i comunitats marginals. Però la realitat és que només al gironès ja hi ha més de vint projectes d'educació alternativa en marxa, i que hi ha un interès creixent per un model pedagògic alternatiu horitzontal (l'adult no imposa), basat en el respecte i la capacitat innata dels infants per aprendre. Amb l'objectiu de superar estereotips i conèixer-los millor, ens apropem a unes quantes escoles, grups de criança, espais de joc i mares de dia, perquè ens expliquin per què es desmarquen de l'educació oficial, quina és la seva línia pedagògica i com s'organitzen.

El concepte del respecte

Les diverses motivacions que porten a l'arrencada d'un nou projecte fan que cada un d'ells sigui diferent. En alguns casos és un grup de famílies que, per necessitat, posa en marxa un projecte educatiu alternatiu (per exemple si es queden sense plaça a l'escola bressol) o perquè no troben cap centre que encaixi amb el seu ideal. També hem trobat casos d'educadors que diuen haver tingut una mala experiència treballant dins el sistema d'educació oficial i per això han creat un projecte alternatiu pel seu compte. Tant pel que fa a aquests educadors desertors o a les famílies que enguany un projecte d'educació lliure, tots coincideixen a reclamar un canvi de rumb en l'educació, flexibilitzant objectius curriculars i prioritzant el respecte pels nens. Per respecte, els partidaris de l'educació lliure entenen conceptes amplis com la confiança en les capacitats dels petits, l'observació de les seves necessitats, les ràtios reduïdes i la incitació a la llibertat i autonomia dels nens i nenes.

Una altra característica de l'educació lliure és que l'aprenentatge es

treballa a partir del joc, l'exploració i el moviment lliure, sota la premissa que cada nen té uns interessos o curiositats particulars que fan que tingui unes necessitats o unes altres. L'estructura horitzontal és un altre dels estàndards de l'educació lliure; aquí no trobem un adult que imposa el que s'ha de fer, sinó una relació educativa "multidireccional" en la qual la persona adulta fa la funció d'acompanyament al grup, sense objectius a assolir o continguts per donar en un moment concret. Les activitats que els adults proposen, mai no són obligatòries i és el nen o nena qui decideix si s'hi suma o no.

Model associatiu

Una de les singularitats dels projectes d'educació alternativa és que cada un d'ells té les seves pròpies característiques, definides a partir de les necessitats o interessos dels seus promotors. Tot i les diferències, un dels trets comuns d'aquest model educatiu és l'associacionisme i la interrelació dels diferents centres. Els integrants de la xarxa d'educació lliure de Girona, per exemple, es troben periòdicament per posar en comú iniciatives i compartir experiències entre projectes, pares, mares i educadors.

La família participa molt activament en el model d'educació lliure i la seva implicació és clau per al bon funcionament dels projectes. En alguns casos són els mateixos pares i mares els que han creat el projecte de zero i són ells els que decideixen tot el que fa referència a la gestió d'aquest (des dels ingredients dels àpats o la seva preparació, torns d'acompanyament a l'educador, les activitats que es porten a terme o els horaris que s'hi fan). Per garantir un bon funcionament de l'auto-gestió, molts recorren a organitzacions com la XELL (Xarxa d'Educació Lliure), que ofereix un suport en l'assessorament per a la creació de nous projectes, difusió o documentació sobre dubtes i temes recurrents. També

Marc legal
La legalitat dels projectes és el que més preocupa i més debat social genera

La pública
L'educació pública també és receptiva als models d'escola alternativa

Pedagogia
El seu model pedagògic és horitzontal: l'adult no imposa, acompanya

EINES PER A LA FORMACIÓ
01. Espai de joc Gira-sol de Sant Gregori 02. L'Erol de Sant Martí Vell. DAVID BORRAT

hi ha altres iniciatives com el Craev (Centre de Recerca i Assessorament en Educació Viva) o la Cooperativa Integral Catalana, que treballen i assessoren sobre pedagogies alternatives.

Però tot això és legal?

Els dubtes sobre l'empara legal d'aquests projectes són el que més preocupa a les famílies i el que més debat social genera. Què passa si un nen es fa mal? Quina garantia tinc de la qualitat educativa que rebrà el meu fill? El fet que les famílies estiguin directament implicades en els projectes es clau per guanyar confiança i calmar les possibles inquietuds inicials. Els educadors i els responsables d'espais d'educació lliure estan acostumats a les preguntes i denuncien que la rumorologia i la falta d'informació contrastada perjudica la seva imatge a nivell social.

Respecte el marc normatiu, la XELL explica que fins als 6

anys no és obligatòria l'escolarització oficial, però que quan hi ha activitat econòmica, cal que l'espai educatiu compleixi amb els requeriments de la normativa vigent pel que fa a responsabilitat civil i temes estructurals de l'espai. La manera que han trobat aquests projectes per a complir aquests requeriments és constituir-se com a associació, cooperativa o similar. Pel que fa al Departament d'Educació, aquests projectes no estan regulats, ja que no compleixen la normativa que la Generalitat requereix per anomenar-se escoles o llars d'infants.

Per treballar cap a la regularització dels projectes educatius alternatius, des de la XELL i el Craev s'ha impulsat la Plataforma pel Dret a Decidir en Educació, amb l'objectiu d'aconseguir un canvi en la normativa de creació d'escoles privades per facilitar l'obertura de centres petits, aconseguir el reconeixement de l'educació dins l'àmbit familiar o aconseguir que s'ampliï l'oferta d'escoles públiques amb un projecte educatiu basat en els principis de l'educació lliure.

DAVID BORRAT

Escoles

Espais de joc i de desenvolupament per a nens i nenes d'1 a 3 o 4 anys

Les escoles acostumen a ser projectes autogestionats per un grup de famílies que participen activament en l'educació dels seus fills junt amb un o més educadors que contracten. L'Erol de Sant Martí Vell, per exemple, va sorgir l'any 2007 de la necessitat d'unes famílies de Juià que es van quedar sense plaça a la llar municipal. El funcionament és assambleari, i són

els pares que decideixen aspectes com la preparació dels àpats, les hores d'acompanyament dels adults a l'aula o els horaris. També va ser una associació de mares i pares la que va crear Girallunes a Bordils, una escola amb la mateixa filosofia i línia de treball de l'Erol. Els nens i nenes de l'Erol i Girallunes es troben un cop per setmana per compartir vivències.

GATZARA

Grups de criança

Temps per compartir experiències i dubtes sobre la criança

Els grups de criança són espais de joc i trobada per als infants i els seus pares i mares. Aquí, els adults comparteixen experiències amb altres famílies sobre la criança dels seus fills, alhora que participen en el desenvolupament dels petits des dels primers mesos fins als 3 anys.

En el cas del grup de criança de l'associació Gatzara (Salt),

és un espai de joc lliure i d'acompanyament per als pares i mares. L'associació té habilitat un espai en plena natura, a les Hortes de Salt, on organitza una trobada de famílies un cop per setmana. L'objectiu és promoure el joc dels infants i un cop al mes es fa una trobada amb els adults i prou per tal de centrar-se en els dubtes i experiències respecte la criança.

DAVID BORRAT

Mares de dia

Cuidant els més petits des d'un espai habilitat dins de casa seva

Una mare de dia és una persona habitualment formada en educació infantil que es dedica a la cura d'infants de 0 a 3 anys des de la seva vivenda particular. Els grups acostumen a ser molt reduïts. En el cas de la Caseta dels tresors (Quart), la seva responsable, Montserrat García, va engegar el projecte ara fa un any, després de quedar-se sense feina de la llar

d'infants on treballava. Actualment treballa a cura (junt amb una altra educadora i una educadora en pràctiques) de dos grups d'infants: un grup de tres nens i un grup de tres nens i nenes d'entre 1 i 2 anys. Els pares i mares s'encarreguen de pagar-li la seguretat social i la tenen contractada com educadora de la llar especialitzada en la cura i atenció d'infants.

DAVID BORRAT

Altres projectes

Gran diversitat de projectes, com per exemple els espais de joc

Hi ha altres projectes basats en pedagogies alternatives que no encaixen dins cap dels tres grups descrits anteriorment. Són, per exemple, les escoles de pedagogia Waldorf o Montessori, jardins d'infància, grups de joc, associacions, escoles de boscos... És el cas de l'Espai Gira-Sol de Sant Gregori, gestionat per la Marta Grauges, una educadora que

es declara defensora del joc dels infants des de fa 35 anys perquè "el joc és l'essència dels nens, és el que saben fer i amb el que estan contents". A l'espai de joc hi ha 14 nens i nenes d'entre 1 o 3 anys inclosos, alguns hi van cada dia per jugar amb diferents opcions de joc: de moviment, art, manetes (fusteria), de vida quotidiana, espai de sorra...